

Jubileji

Dr. Ema Umek – osemdesetletnica

V zadregi sem, kaj naj napišem o arhivistki in zgodovinarici dr. Emi Umek, o gospe, ki je več desetletij živela za Arhiv Slovenije in arhivsko stroko. Pregledal sem, kaj so drugi napisali že ob njeni sedemdesetletnici, pogledal v biografski leksikon, njeno bibliografijo in spoznal, da nimam naštevanju njenih del skoraj nič dodati in da mi ni treba ponavljati navajanja njenih poklicnih dejanj, rezultatov dela in služb. Te so objavljene in poznane. Zato bom povedal o njej le nekaj drugih dejstev, ki jih pri strokovnih delavcih radi spregledamo.

Dr. Ema Umek je tista prijazna gospa, velika poznavalka najrazličnejših arhivskih fondov, njihove strukture in vsebine, poznavalka zgodovinskih pomožnih ved, ki je vsakomur, študentu, raziskovalcu ali ljubitelju, rada in koristno svetovala, kje bo našel podatke za svojo raziskavo, marsikdaj pa je komu tudi pomagala pri razvozlavanju starih pisav, starinskih pojmov, datacij in podobnih ovir, katerim

marsikak uporabnik arhivskega gradiva ni bil kos. Prav tako je vedno brez nejevolje pomagala svojim sodelavcem. Kadar ni nihče mogel prebrati kake čečkarije, je dokument prinesel Emi Umek. Snela si je očala in podstavila dokument prav pod oko in jih prebrala. Ko sem leta 1963 dobil delovno mesto nesrečnega Lojzeta Tratnika, sem moral takoj dežurirati v čitalnici. Ema Umek mi je šla neštetokrat v skladišče pokazat, kje ležijo fascikli, ki jih je uporabnik v čitalnici hotel pregledati. Takrat je arhivski ravnatelj sodil, da mora dober arhivski delavec poznati fonde po njihovi tehnični oprepi in zato so bile druge oznake še bolj redke.

Dr. Ema Umek je strokovno pa tudi splošno zelo razgledana gospa. Dokler ji je zdravje dovoljevalo, je bila stalna abonentka ljubljanskih gledališč, filharmoničnih koncertov, obiskovalka muzejskih, likovnih in drugih razstav, spremljevalka časopisov in časnikov in seveda strokovne arhivistične

in zgodovinske literature ter leposlovja. Njeno široko duhovno obzorje označuje tudi znanje šestih tujih jezikov.

Njen socialni čut se je oblikoval že v rani mladosti. Njena mati in oče sta bila Kraševca, ki sta se pred fašističnim nasiljem umaknila v Ljubljano. Oče je bil železničar, levičar. Bila je "forštatsko" dekle, brez "kinderštube", vsaj tako so o njej sodile še dolgo v petdeseta leta razne dame, četudi jih je v vsem prekašala, zlasti v srčni kulturi. Vse to je oblikovalo njeno napredno držo. Med svetovno vojno je Ema bila med narodno zavednimi dijaki, ki so svoj protiokupatorski gnev manifestirali na različne načine. Nemočna Ema je npr. s sošolkami v gneči na tramvaju s škarjicami rezala s kapuc fašistov cofe. Plemeniti čut do sočloveka dr. Ema Umek tudi danes, ko njo samo mučijo zdravstvene težave, izpričuje z botrstvom nekemu afriškemu dečku, ki mu je z mesečnimi denarnimi prispevki pomagala končati osnovno šolo in ga pripeljati na učiteljsiše. Dejavno deluje tudi v društvu, ki podpira prizadete ljudi. Po svojem značaju je dr. Ema Umek plemenita, trmasto vztrajna, skromna in delovna Kraševka, ki je čustveno navezana na rojstne kraje svojih staršev, čeprav je rojena Ljubljanka.

Svoje bogato znanje še vedno radodarno razdaja. Z arhivi je bila tudi po upokojitvi delovno povezana. O tem pričata tudi dva zvezka rokopisa Vladislava Fabjančiča o ljubljanskih sodnikih in županih, katera je opremila z več sto dopolnilnimi opombami, dalje zasnova popisov in začetni popisi izdaje prvega zvezka vodnika po urbarjih in izdaja poročil in risb utrdb Giovannija Pieronija, za katero je opravila transkripcijo obseženega rokopisa in izdelala tehnične podatke.

Ema Umek je predavala arhivistiko na Filozofski fakulteti, čeprav je njen prvotni honorar znašal toliko, da si je z njim mogla kupiti samo porcelanasto skodelico za kavo. Po upokojitvi je predavala zgodovino na univerzi za tretje življenjsko obdobje. Za

slušateljice je organizirala in vodila zelo poučne ekskurzije.

Ema Umek ni bila samo kabinetna delavka. Veliko svojega strokovnega dela je opravila na terenu in v drugih, tudi tujih arhivih. Ko smo pripeljali naše zahteve za arhivsko gradivo v avstrijskih arhivih do realizacije, je bilo treba naše zahteve natančno opredeliti od spisa do spisa. Z njo sem na Dunaju večkrat popisoval to gradivo. Avstrijci so si izmišljali razne zoprnije. Tako so nama v prvem arhivu dnevno dajali le po tri fascikle – "nur drei" –, v drugem so čitalnico "zaradi pomanjkanja kurjave" enostavno zaprli, v tretjem sva mogla gradivo pregledovati v nekaki zaprašeni ropotarnici; neki direktor pa je naju celo zlobno spraševal, če bomo gradivo vrnili, ko se bodo državne meje zopet spremenile. Morala sva, da sva čas čimbolj izrabila, isti dan obiskati tudi po tri arhive. Z Emo Umek sem popisoval tudi matične knjige v Arhivu Slovenije, v Nadškofjskem arhivu Ljubljana, na župniščih pa tudi na matičnih uradih po Gorenjski, Dolenjski in Notranjski, Goriškem, dvojnike matičnih knjig v Szombathelyju, Zalaegerszegu, v Gorici in Trstu. V župnijah ljubljanske nadškofije sva popisovala tudi arhivsko gradivo. Marsikaj sva pri tem doživela: večinoma prijazen sprejem, redki župniki pa so naju pozdravili z jeznimi obrazi in neljubimi besedami.

Kolegi smo jo imeli radi in jo spoštovali. Dolga leta je naši kofetarski družbi kuhala kavo. Ob pitju kave smo gradili prijateljske vezi, katerih pomembna osebnost je bila prav Ema Umek. Iz lastnih izkušenj vem, da ima velike sposobnosti za kolektivno delo.

Veseli me, da je dr. Ema Umek ob svoji osemdesetletnici še vedno čila, radoživa, optimistična in da si prizadeva polno živeti. Naj taka ostane še dolgo.

Janez Kos